

เวทีประชุมหารือและรับฟังความคิดเห็นเรื่อง “ระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ควรจะเป็น”

วันศุกร์ที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๒.๐๐ น.

ณ ห้องประชุม ลีลาวดี ชั้น ๓ อาคาร KU HOME มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

๑.	รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราราวท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
๒.	อาจารย์วรเทพ	ไวทยาวิโรจน์	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๓.	คุณสุรจิตต์	แก้วชิงดวง	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๔.	พลโท ดร.วีระ	วงศ์สรรค์	ประธานชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด
๕.	คุณจักรแก้ว	ทะปน	ประธานสหกรณ์ออมทรัพย์ครูพะเยา จำกัด
๖.	คุณจรินทร์	เชื้อสะอาด	เหรียญกษาปณ์ออมทรัพย์ครูพะเยา จำกัด
๗.	คุณวีรกร	มูลสาร	กรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูพะเยา จำกัด
๘.	คุณธนกร	คล่องใจ	กรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์สภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย จำกัด
๙.	คุณวีรนนท์	ศรีสุขพร้อม	กรรมการสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนไทยฮอนด้า จำกัด
๑๐.	คุณอัจฉรา	ศรีสุข	กรรมการสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนไทยฮอนด้า จำกัด
๑๑.	สมหมาย	วิธานจิตต์	รองประธานสหกรณ์ออมทรัพย์กรมการขนส่งทางบก จำกัด
๑๒.	นพ.กิตตินันท์	ไทยศรีวงศ์	ที่ปรึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลพระปกเกล้า จำกัด
๑๓.	คุณพรพิมล	พงษ์บริบูรณ์	ผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ทีทีแอนด์ที จำกัด
๑๔.	คุณสมชาย	สุขเขตร์	ผู้ตรวจสอบสหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานบริษัทการบินไทย จำกัด
๑๕.	นพ.ชัชวาล	ก่อสกุล	ประธานสหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลหาดใหญ่ จำกัด
๑๖.	คุณนันทมิตร	นันทะเสน	ประธานสหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุขจังหวัดน่าน จำกัด
๑๗.	คุณกิตติคุณ	นาคสุก	เลขานุการสหกรณ์ออมทรัพย์นาวิกโยธิน จำกัด

เริ่มประชุมเวลา ๙.๐๐ น.

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราราวท : กล่าวต้อนรับผู้เข้าประชุมและขอให้ผู้ร่วมประชุมแนะนำตัว จากนั้นจึงชี้แจงถึงวัตถุประสงค์การประชุมว่าทางสถาบันวิชาการสหกรณ์มีนโยบายการจัดเวทีประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้นำสหกรณ์ได้แลกเปลี่ยนมุมมองความคิดเห็นในเรื่องที่เป็นประเด็นน่าสนใจของสหกรณ์ การจัดประชุมในวันนี้ก็เป็นอีกครั้งหนึ่งโดยสืบเนื่องจากรัฐมีแนวโน้มนโยบายในการจัดตั้งธนาคารสหกรณ์ และได้มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการฯ ขึ้นมาเพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมโดยมีผู้แทนจากกระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และธนาคารแห่งประเทศไทยเข้ามาช่วยให้คำปรึกษา คาดว่าคงจะได้ข้อสรุปในเร็ววัน และ

เพื่อให้ได้มุมมองในส่วนของผู้นำสหกรณ์ที่มีประสบการณ์โดยตรง การประชุมในวันนี้จึงเป็นในหัวเรื่อง "ระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ควรจะเป็น" จากนั้นจึงเชิญที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็น

คุณนันทมิตร นันทะเสน : ระบบสหกรณ์เราต้องมีความสมดุลทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายจัดการ และสมาชิก ผู้ที่มีอำนาจสูงสุดของสหกรณ์ คือ สมาชิก แต่การเปลี่ยนแปลงใดๆ อยู่ที่ Keyword ของฝ่ายบริหาร ทุกอย่างต้องมีการเปลี่ยนแปลงและเราต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง สหกรณ์คือนิติบุคคล มิใช่สายบังคับบัญชา มิใช่สายอำนาจ แต่คือสายประสาน การสานพลังเชื่อมโยงกันเป็นเรื่องสำคัญ การตรวจสอบกิจการไม่ใช่รู้เรื่องการเงินเพียงอย่างเดียว ต้องรู้เรื่องการบริหารจัดการ และเทคโนโลยีด้วย ส่วนเรื่องการประชุมสัมมนา ต้องให้ความสำคัญมากกว่าที่ดำเนินการอยู่ เนื่องจากสหกรณ์ดำเนินรอยตามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ เราเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ ต้องมีการร่วมด้วยช่วยกัน ยามมีรามาฝาก ยามยากเดือดร้อนเราก็กู้

นพ.ชัชวาล ก่อสกุล : การบริหารการเงินสหกรณ์ มันควรเข้มแข็งตั้งแต่ระดับบุคคล หมายความว่า ตัวสมาชิกมีความสามารถเข้าใจบทบาทของตัวเองว่า ความสำคัญของตัวสมาชิกที่มีต่อองค์กรสหกรณ์เป็นอย่างไร และมีบทบาทหน้าที่อย่างไร คนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบเลยว่า ทำงานมาจะสร้างความมั่นคงให้กับตัวเอง และครอบครัวได้อย่างไร คิดว่าทำอย่างไร หารายได้ ได้มาแล้วก็ใช้ไป จนกระทั่งวันหนึ่งถูกปลดเกษียณ พร้อมมีหนี้สินด้วย แล้วจะทำอย่างไรต่อไป หากเขารู้จักที่จะมองภาพชีวิตของตัวเองได้ เขาสามารถที่จะวางแผนการใช้จ่ายเงิน และการหารายได้ของเขาสู่ออนาคต ว่าเมื่อไรถ้าอนาคตเขาไม่มีรายได้แล้ว แล้วเขาจะอยู่อย่างไร แต่ยังไม่เข้าใจผิดว่า การกู้เงินคือการเอาเงินเพื่อนมาใช้ แต่ในความเป็นจริงการกู้เงินคือ ใช้เงินของตัวเองที่จะหาได้ในอนาคต แล้วนำมาใช้ในปัจจุบัน ถ้าตัวสมาชิกมีความมั่นคง รู้จักออมเพื่ออนาคตหรือกู้มาลงทุนเพื่ออนาคตได้ เมื่อสมาชิกทั้งหมดมีความมั่นคง ก็นำไปสู่ความมั่นคงของสหกรณ์ ตัวแทนของสมาชิกเข้ามาเป็นกรรมการ แต่ถ้ากรรมการขาดองค์ความรู้ในด้านการบริหารการเงิน หากมีปัญหาไม่สามารถบริหารเงินให้มีประสิทธิภาพได้ และไม่สามารถจะเพิ่มมูลค่าของเงินที่จะมาสร้างสวัสดิการให้กับตัวสหกรณ์ ทุนสำรองก็น้อย หนี้ก็น้อย หนี้ก็มาก หนี้ระยะสั้นนำมาปล่อยยาว สภาพคล่องก็ต่ำ สหกรณ์ก็เกิดความคลอนแคลนได้ หากกรรมการขาดองค์ความรู้ในเรื่องของการบริหารการเงิน จึงทำให้ตัวของสหกรณ์ยิ่งแย่ไปอีก แต่ถ้ากรรมการมีองค์ความรู้ในเรื่องการบริหารการเงินว่าการสร้างกองทุนเงินสำรองให้มากพอจะเกิดความมั่นคงอย่างไร มีการระดมทุนให้มากนั้น จะทำอย่างไร แล้วเงินที่ได้มานั้นจะนำไปสร้างมูลค่าอย่างไร วันที่เศรษฐกิจดี ดอกเบี้ยสูง กู้ไรก็มาก วันที่ดอกเบี้ยแก่ไรก็มากเช่นกัน ดังนั้นถ้าไรก็ได้ทั้งขาขึ้นและขาลง สหกรณ์จะมั่นคงมีไว้ว่าสหกรณ์มีกำไรมาอย่างเดียว แต่สมาชิกก็ต้องมีความภักดีต่อสหกรณ์ด้วย สถาบันสหกรณ์ต่างจากสถาบันการเงินอื่น ๆ คือ เป็นสถาบันการเงินที่มีสวัสดิการสร้างความมั่นคงให้ชีวิตของสมาชิกและครอบครัว การสร้าง Unity ขององค์กรมันต้องสร้างด้วยความรู้ความเข้าใจจากหลักการและอุดมการณ์ของสหกรณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องทำตลอด ดังนั้น การจัดกิจกรรมขึ้นมาต้องมีความเชื่อมโยงกับหลักการและอุดมการณ์ของสหกรณ์ ปัจจุบันสหกรณ์ทุกสหกรณ์ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยวิเคราะห์ว่าเขาอยู่ในเกณฑ์ที่เราสามารถช่วยเหลือได้ไหม เวลาสหกรณ์มีการให้สหกรณ์อื่น ๆ กู้ ต้องให้คณะกรรมการวิเคราะห์ก่อนว่า หากเราให้เงินเขาไปแล้ว จะมีโอกาสได้เงินคืนกลับมาเพื่อช่วยให้เขาสามารถทำกิจกรรมได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น ทุกสหกรณ์ที่มีปัญหาต้องสร้างความเข้มแข็งของสหกรณ์ตนขึ้นมาก่อน แล้วสหกรณ์อื่นจะช่วยประคองให้ไปได้ถึงที่หมายพร้อมกัน เพราะฉะนั้นสหกรณ์ที่มันไม่ไหว ก็อาจต้องถูกพิจารณาให้ปิดไป ดังนั้น การจัดเกรดสหกรณ์จึงมีความสำคัญในระดับประเทศ ในเรื่องของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ ควรมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นพันธมิตรกับ

สหกรณ์ เจ้าหน้าที่แต่ละคนก็มีศักยภาพโดยเฉพาะของตนเอง มีความชำนาญในตำแหน่งที่ตนดำเนินการ เราจึงต้องมองว่า เขามีประโยชน์อะไรกับเราและพยายามใช้ประโยชน์นั้น แต่ถ้าเขาเป็นอุปสรรค เราต้องแจ้งเขาไป เพื่อให้เขามีการปรับเปลี่ยน ถ้าหากมีอุปสรรค อย่าคิดว่าเขาเป็นอุปสรรค เราต้องใช้ประโยชน์จากอุปสรรคนั้นให้เกิดประโยชน์กับเรา อุปสรรคนั้นก็เปรียบเสมือนกับเบรคของรถยนต์ มันก็เป็นอุปสรรคที่ชะลอให้เรา รมัดระวังไปอย่างรอบคอบ นอกจากนี้ ควรมีการจัด workshop เพราะว่าการจัดที่มีการประชุมโดยมาบรรยายอย่างเดียว มันจะไม่สามารถที่จะสร้างวิสัยทัศน์หรือประสบการณ์บางอย่างได้ แต่ถ้าจัดเป็นลักษณะ workshop หรือกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เราได้ลงมือทำ ตัวกรรมการจะสร้างแนวคิด องค์กรความรู้ และประสบการณ์ขึ้นมาได้

คุณจักรแก้ว ทะปน : จากประสบการณ์การทำงานระยะเวลา ๔ ปีจากการเป็นประธาน และมาเป็นที่ปรึกษา ปัญหาคือ เรื่องหนี้สิน มี ๒ ส่วน ส่วนที่ ๑ คือ จำเป็นจริง ๆ และส่วนที่ ๒ คือ อุปนิสัย การแก้ปัญหา ควรแก้จากคนด้านล่างมากกว่าจะแก้ไขทั้งระบบ ถ้าหากจะให้ธนาคารช่วยเหลือ ก็ให้สหกรณ์ช่วยเหลือย่อมดีกว่า แต่ระบบของสหกรณ์ก็อาจไม่สามารถช่วยได้ทั้งหมด ก็เปรียบกับการที่จะเก่งวิชาการแค่ไหนก็ตาม แต่ถ้าหากสมาชิกเป็นหนี้ก็ไม่สามารถใช้วิชาการแก้ไขปัญหาได้ ดังนั้นต้องสอนวิธีการเขาให้เขาอยู่ได้ พออยู่พอกิน ตนจึงขอตั้งคำถามให้คิดว่า หากเราจะช่วยคนจริง ๆ จะต้องทำอย่างไร

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท : เราไม่เหมือนธนาคารตรงที่เราเอาคนกับเงินเป็นเรื่องเดียวกันแล้วไปแก้ปัญหา แต่สถาบันการเงินส่วนใหญ่ เขาแยกเงินกับคน เขามองเงินว่านั่นคือ เงินกู้ เงินผ่อน บริบทของสหกรณ์ออมทรัพย์หรือสหกรณ์ใด ๆ ก็ตาม มันไม่เหมือนกัน เพราะเราไม่ได้ดูว่าให้กู้แล้วเราได้เงินคืนเท่าไร แต่เรามองว่าสมาชิกจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีได้อย่างไร เราเคยประกาศเกียรติคุณสหกรณ์ที่มีคุณค่าให้กับสหกรณ์ออมทรัพย์ข้าวหงษ์ทอง (กลุ่มเจียเม็ง) จำกัด เพราะช่วยคนงานโรงสีที่มีหนี้ให้หลุดพ้นภาระหนี้ที่ดอกเบี้ยสูงได้ เราต้องเชื่อในข้อมูลป้อนกลับส่งผ่านกรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ชุมชมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย ประเด็นตรงนี้นั้นเป็นทางสองแพร่ง จะเลี้ยวซ้ายหรือเลี้ยวขวา เลี้ยวซ้ายก็ไปอยู่พวกเดียวกับธนาคาร จะมีวิธีค้าประกันหรือเปล่า จะมีเงินชดใช้ได้หรือเปล่า กรรมการจะมีโบนัสเท่าไร แต่ถ้าไปทางขวาไปทางสหกรณ์ เราก็คงต้องเหนื่อยกับเรื่องที่ว่านี้

พลโท ดร.วิระ วงศ์สรรค์ : ติใจที่จัดเวทีวันนี้ ในวงการสหกรณ์ออมทรัพย์มีสหกรณ์รวยกับสหกรณ์ที่ต้องไปหากู้ สำหรับสหกรณ์ที่ไปกู้ก็เพราะต้องเอาไปช่วยสมาชิก เพื่อที่สมาชิกจะอยู่ดีกินดีมากขึ้น ดังนั้นสหกรณ์ที่มีเงินเหลือควรที่จะมาจับมือกันเพื่อนำเงินมารวมกันไว้เป็นก้อนหนึ่ง แต่ไม่ควรที่จะต่างคนต่างปล่อยหรือนำมารวมกับ ชสอ.ก็ได้ พอนำเงินมารวมกันมาก ๆ ก็จะเกิดพลัง และมีอำนาจการต่อรองที่มากขึ้น สามารถสร้างความมีมาตรฐานให้กับสมาชิกได้ แต่ปัจจุบันบางสหกรณ์ให้ดอกเบี้ยถูกมาก อัตราให้กู้ไม่เท่ากัน ทุกวันนี้ต่างคนต่างปล่อยมันก็ดี แต่มันอาจจะไม่ดีเฉพาะของผู้กู้ อย่างไรก็ตามโปรดจำไว้เสมอว่า การไปกู้เงินจากธนาคารเขาจะสร้างให้เราเจ็บปวดได้ตลอดเวลา ระบบสหกรณ์จะช่วยให้คนจนซึ่งมีอยู่จำนวนมากได้มีโอกาสรวยได้ในอนาคต

คุณนันทมิตร นันทะเสน : ตัวเองมองว่า สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนคลองจั่นทำให้ทุกสหกรณ์ได้คิดบวก สร้างวิกฤตให้เป็นโอกาส สร้างปัญหาให้เป็นปัญญา อย่างที่ท่านประธานได้ชี้แนะ ตนอยากให้มีอีก ๒

หลักสูตร หลักสูตรที่หนึ่ง คือ คนที่มาเป็นเพื่อน ไม่ใช่ว่าธนาคารนี้ไม่รอด คนดีก็มีแต่ต้องผ่านหลักสูตรผู้จัดการ อีกหลักสูตรคือ หลักสูตรประธานคณะกรรมการ ประธานคือคนที่มีการมีเยอะมาก เป็นคนที่ต้องมีศรัทธา วินัย ต้องมีทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายจัดการ และสมาชิก สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ วินัยของสมาชิก สมาชิกควรมองเรื่อง สหกรณ์ให้ก้าวข้ามไปจากความต้องการในการกู้เงิน เงินปันผล และเป็นกรรมการเพื่อรอโบนัส

นพ.กิตตินันท์ ไทยศรีวงศ์ : ก่อนจะเริ่มเราต้องดูว่าปัญหาที่มีนั้นมาจากเรื่องเงิน ความเสียหาย ด้านการเงินเกิดจากความทุจริต กล่าวคือ การที่นำเงินไปฝากสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น เมื่อมีปัญหาขึ้น จึงเกิดความเสียหาย ซึ่งปัญหาตรงนี้เกิดจากอะไร เราจึงต้องมามองย้อนกลับไปวิเคราะห์สาเหตุ นอกจากนี้ยัง เกิดจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งสิ่งนี้มักจะเกิดขึ้นตลอด สหกรณ์บางแห่งมีหนี้มากกว่าทุน หรือเงินทุนตัวเองมี แต่ยังใช้วิธีเพิ่มแพดาน เพิ่มเงินกู้สมาชิกขึ้นอีก สหกรณ์ของผู้กู้ต้องมีเงินเหลือ ๒๐ เปอร์เซ็นต์ รวมทั้งใช้หุ้้นค้า backup ๒๕ เปอร์เซ็นต์ของวงเงินกู้ การแก้ไขปัญหานี้ก็เพื่อลดภาระคนค้า สหกรณ์ออมทรัพย์ประเภท โรงพยาบาลค่อนข้าง Conservative ตนมีประสบการณ์มาตั้งแต่ปี ๔๓ ส่วนใหญ่คือเน้นการกู้ ผู้กู้รายใหม่น้อย ๕๐ - ๖๐ เปอร์เซ็นต์กู้วัน ๖ เดือน ก็พยายามที่จะชักถามสืบถาม แต่กลับได้คำตอบไม่จริง ถามเจ้าหน้าที่เงินกู้ ว่าเขาลำบากจริง ๆ หรือเปล่า มาตอนหลัง ระยะ ๑๐ กว่าปี กู้วันลดลงไปเหลือเพียง ๑ ใน ๓ จากเดิม ๕๐ - ๖๐ เปอร์เซ็นต์ เขาต้องปรับตัวในด้านของการโดนหักเงินเดือนที่ ๒๐ เปอร์เซ็นต์ แต่ไปสักระยะหนึ่งก็จะดีขึ้น ในการกู้ซ้ำ ที่จำเป็นจริง ๆ คิดเป็นทั้งหมดที่ประมาณ ๑๐ - ๑๕ เปอร์เซ็นต์ เป็นของคนกู้ว่ามีปัญหาจริง ๆ ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเงินทุนการศึกษาให้กับเด็กนักเรียน ทั้งนี้ปัญหาเรื่องการเงินที่สำคัญน่าจะเป็นเรื่อง การจัดลำดับความน่าเชื่อถือ หรือ Credit Rating ซึ่งในแง่ของผลลัพธ์อาจจะยังไม่ชัดเจนมากนัก ดังนั้นจึงต้องการ ให้เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ที่เข้ามาร่วมประชุมกับสหกรณ์ในแต่ละรอบปีหนึ่ง ๆ ได้ทราบและคอยกำกับ เพื่อให้มีมาตรฐาน และเป็นมาตรฐานเดียวกัน จากประสบการณ์ทำงานมา ๑๐ กว่าปี ทำให้ได้เห็นสหกรณ์ที่ กล้าได้กล้าเสียซึ่งก็คือสหกรณ์ครู ส่วนสหกรณ์โรงพยาบาลก็ค่อนข้างชี้เหนียว กล่าวคือ ไม่กล้าใช้ สหกรณ์ สาธารณสุข ปล่อยเงินกู้ระยะสั้น ๑๐๐ ปล่อยเงินกู้ระยะยาวที่สมาชิก ๒,๕๐๐ - ๓,๐๐๐ อีก ๒๕ - ๓๐ ปี เงิน หายไปหมด ซึ่งไม่มั่นคงในระยะยาว และสมาชิกจำเป็นจริงหรือเปล่า สหกรณ์พระปกเกล้า เมื่อปี ๒๕๔๓ - ๒๕๔๔ เราจะปล่อยให้สมาชิกกู้เพิ่มขึ้น และพูดคุยกันในหมู่กรรมการสมัยนั้น ๑๕ - ๒๐ เท่า โดยที่ไม่มีใครมา บอกว่ามาตรฐานต้องเป็นหนี้เท่าไร เราจะพยายามไปเรียนรู้การซื้อพันธบัตร การซื้อหุ้้นกู้ การปล่อยให้สหกรณ์ อื่นกู้ รวมถึงไปฝากสหกรณ์อื่น การขึ้นแพดานเงินกู้ก็ค่อย ๆ ขึ้น ตอนนั้นมีกฎกระทรวงจะให้รับสมาชิกสมทบ เราขอรับลูกจ้างชั่วคราวให้มาเป็นสมาชิกสมทบ เพื่อให้มีสวัสดิการเทียบเท่าสมาชิก ส่วนด้านระบบการเงิน ตน มองว่าควรมองที่ ค่ามาตรฐาน ค่าเฉลี่ย และค่าความน่าจะเป็น ถ้าเทียบแล้วไม่ควรเกินเท่าไร ตัวเลขไม่เกิน ล้านห้า หรือ การปล่อยกู้ต้องเป็น Standard เหมือนกับสหกรณ์ทั่ว ๆ ไป

คุณพรพิมล พงษ์บริบูรณ์ : ขอขอบพระคุณที่อาจารย์ให้โอกาสสหกรณ์เล็กๆ และได้ให้ความรู้ คำปรึกษาในเรื่องการดำเนินงานของสหกรณ์มาตลอด ตนเริ่มเข้าวงการสหกรณ์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยเป็น เจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ครูในภาครัฐแห่งหนึ่ง จากการทำงานทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างสหกรณ์ ภาครัฐและภาคเอกชน สหกรณ์มีปัญหา และตนเองในฐานะเจ้าหน้าที่บัญชีทำให้ได้รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย แต่ในทางกลับกัน ข้อดีของสหกรณ์ออมทรัพย์ในภาครัฐส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ออกมาพัฒนาความรู้ ให้ งบประมาณเจ้าหน้าที่เข้ามาศึกษา และเป็นเปิดโอกาสและเปลี่ยนวิธีคิด ซึ่งเมื่อก่อนอยู่ในระบบต้องปฏิบัติ เหมือนราชการ ไม่กล้าคิดไม่กล้าทำ ชี้แนะทางไหนก็ไปทางนั้น อาจกล้าคิดแต่ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงความ

คิดเห็น แต่เมื่อได้เข้ามาศึกษาและได้มีโอกาสได้รับทุนการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์สหกรณ์ (MCE) ภาคพิเศษ ทำให้ได้รับความรู้และได้เปลี่ยนวิธีคิด กล้าคิด กล้าค้นคว้า กล้าทำใน สิ่งที่ถูกต้อง กล้ายืนหยัดในสิ่งที่ตนเองทำ ในขณะที่เกิดปัญหา เราในฐานะเจ้าหน้าที่บัญชีทำอะไรให้ถูกต้อง ตามข้อบังคับ ตามระเบียบที่ควรจะทำให้ดีที่สุด แล้วคณะกรรมการจะตัดสินใจอย่างไรเป็นเรื่องของ คณะกรรมการดำเนินงาน

หลังจากนั้นได้มีโอกาสเข้ามาทำงานเป็นผู้จัดการที่สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีสมาชิกประมาณ ๑,๕๐๐ กว่าคน เป็นสหกรณ์ระดับเล็กๆ ในภาคเอกชน ความแตกต่างจะเห็นได้ชัดเจน เช่น เรื่องการปล่อย เงินกู้ สวัสดิการมีไม่มากนัก อัตราดอกเบี้ยเงินกู้แพงกว่า ๗.๗๕ % ข้อดีของสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งใหม่คือ จะเลือกผู้จัดการสหกรณ์ที่จบเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ ทำให้สหกรณ์ไม่ออกนอกกลุ่มช่องทาง การจัดการอยู่ใน ระเบียบข้อบังคับ พอวันหนึ่งเกิดปัญหาในสหกรณ์ขึ้น จากประสบการณ์การทำงานในภาครัฐตลอด ๑๒ ปีที่ ผ่านมา ไม่ได้คิดว่าถ้าหากวันหนึ่งสหกรณ์ไม่มีเงินเดือนให้หัก อยู่ในภาครัฐปล่อยเงินกู้อย่างเดียว ซึ่งเป็นไป ไม่ได้ภาครัฐไม่มีเงินให้จ่าย แต่ภาคเอกชนมีความเป็นไปได้ ตนก็ได้มีโอกาสพบประธาน ชสอ. ซึ่งท่านยินดีที่จะ ให้ความช่วยเหลือ ทางกรมส่งเสริมสหกรณ์ก็ช่วยโดยส่งเจ้าหน้าที่มาที่สหกรณ์ แต่การที่จะขอให้คนอื่นช่วยเรา ต้องช่วยตัวเองก่อน จึงต้องกลับมาดูว่าสามารถทำอะไรช่วยตนเองก่อน ซึ่งในขณะนั้นคณะกรรมการ สหกรณ์มีความคิดเห็นว่าจะกู้เงินสหกรณ์ยังมีความเสี่ยง สุดท้ายไม่ได้กู้ มีการจ่ายเงินเดือนตลอด แต่มีการ เลิกจ้าง ทำให้สมาชิกลดลงเหลือ ๑,๒๐๐ คน สมาชิกที่ลาออกคนแรก คือ กรรมการฝ่ายกฎหมาย และสมาชิก อื่นทยอยออก ถึงแม้ว่ามีสมาชิกยื่นคำร้องขอออกโดยไม่รอรอบปกติคณะกรรมการพิจารณาต้องออกตามรอบ ระเบียบสหกรณ์ วันที่จ่ายคืนเงินคณะกรรมการพิจารณาแล้ว การลาออกไม่เกิน ๑๐% ตามข้อบังคับแน่นอน และได้ปรึกษาทางกรมส่งเสริมสหกรณ์ว่าถ้าไม่จ่ายจะได้หรือไม่ ทางกรมสหกรณ์แนะนำว่ามีสิทธิ์ที่จะรอกการ จ่ายคืนก่อนปิดบัญชีไปแล้ว เพราะไม่รู้ว่าจะเดือนหน้าจะหักได้หรือไม่ หากลาออกสามารถลาออกได้แต่ต้องรอ การจ่ายคืนถึงปีการบัญชีหลังจากผู้ตรวจสอบบัญชีเรียบร้อยแล้ว ถึงแม้สหกรณ์ไม่ได้มีการวางแผนว่าสหกรณ์ จะล้ม แต่ทราบทางบริษัท ทีทีแอนท์ที จะหมดสัมปทานไว้เบื้องต้นแล้ว ซึ่งมีการวางแผนทางการเงินไว้ ระดับหนึ่ง ถึงแม้ว่าเดือนต่อไปจะเก็บเงินไม่ได้ มูลค่าหุ้นก็ไม่ลด

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท : อะไรคือปัจจัยที่สหกรณ์ยังอยู่ได้?

คุณพรพิมล พงษ์บริบูรณ์ : สำหรับปัจจัยสำคัญที่สหกรณ์จะยังอยู่ได้นั้น สหกรณ์ต้องมีการ วางแผนทางการเงิน ผู้บริหารต้องทราบว่าสหกรณ์มีเงินอยู่ที่ไหน สิ้นเชื่อเท่าไร ทั้งระยะสั้นและระยะยาว รายงานประจำปีเป็นอย่างไร จะกลับคืนมาเมื่อไหร่ เมื่อเกิดปัญหาจะทำอย่างไรได้บ้าง ถึงแม้คณะกรรมการ อาจไม่มีความรู้ทางสหกรณ์แต่ยังมีผู้ช่วยที่สำคัญ คือผู้จัดการ ต้องให้ข้อมูลป้อนกลับ ถ้าให้ข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรและมีการเปรียบเทียบ จะทำให้คณะกรรมการตัดสินใจได้ง่าย เช่น ผู้ที่จะเป็นกรรมการต้องมีความรู้ระดับหนึ่งในการตัดสินใจ และต้องมีข้อมูลสนับสนุน มีการวางแผนตลอด จะสามารถกำหนดได้ว่าจะ เยียวยาสมาชิกเท่าไร สรุปแล้วตัดจ่ายได้ ๓๐ % เมื่อสามารถจ่ายคืนสมาชิกแล้ว เงินที่เหลือสามารถจ่ายปัน ผลเฉลี่ยคืนได้ด้วยในปี และสามารถให้สวัสดิการต่างๆ สามารถเยียวยาแก่สมาชิกได้ ที่สำคัญคือการวางแผน ทางการเงินของสหกรณ์

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท : ช่วงที่เกิดปัญหา องค์ประกอบของสหกรณ์ออมทรัพย์อะไรที่มีค่าที่สุด ทำให้สหกรณ์ฟื้นวิกฤติได้

คุณพรพิมล พงษ์บริบูรณ์: องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่สหกรณ์ยังคงอยู่ได้คือ ความเชื่อมั่นของสมาชิก ความเชื่อมั่นของกรรมการต้องมากกว่าสมาชิก รวมถึงความเชื่อมั่นของเจ้าหน้าที่และผู้จัดการต้องมีความเชื่อมั่นในสหกรณ์รวมทั้งต้องมีองค์ความรู้ทางการเงิน

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท: เมื่อเกิดปัญหาทำไมนึกถึงชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นอันดับแรก

คุณพรพิมล พงษ์บริบูรณ์ : นึกถึงชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทยเพราะมีประธาน มีโครงสร้าง มีความสัมพันธ์ มีเครือข่าย มีระบบ อย่างที่เราเติบโตกับสหกรณ์ทำให้เรารับทราบเรื่อง ได้สัมผัสเครือข่ายสหกรณ์ มีชุมนุม และสัมผัสได้ใกล้ชิดกว่ากรมส่งเสริมสหกรณ์ มีการซื้อตั๋วเงิน เข้าโครงการรักษาเสถียรภาพทางการเงิน คิดว่าทาง ชสอ.สามารถช่วยสมาชิกได้ดี มั่นใจ ชสอ.ในการช่วยเหลือสมาชิกด้วย และไม่ทอดทิ้งสมาชิกแน่นอน สำหรับประเด็นนี้ไม่คิดว่าสหกรณ์จะเจอ ก็ได้เจอ บริษัทแม่มีโอกาสล้มได้ วันหนึ่งสหกรณ์เคยมีแผนว่าถ้าหากมีไม่ได้จะทำอย่างไร ถึงแม้เป็นเรื่องไม่น่าเกิดขึ้นแต่คิดไว้ก็ดี หากวันหนึ่งไปไม่ได้แล้วสหกรณ์จะเดินไปอย่างไร

คุณสมหมาย วัฒนจิตต์ : สหกรณ์ออมทรัพย์กรรมการขนส่งทางบกเป็นสหกรณ์ในสถานที่ราชการ เพราะฉะนั้นต้องมีเงาของผู้บริหารราชการไม่ว่าเป็นกรรมการ เจ้าหน้าที่ หรือสมาชิก การเลือกตั้งประธาน หรือกรรมการเหมือนมีใบสั่ง ตนมีความเห็นว่าน่าจะมีหลักสูตร หลักเกณฑ์ในการเลือกประธานหรือกรรมการที่มั่นคงและไม่เกิดจากการนำกลุ่มตนเอง

ในเรื่องประธานหรือกรรมการส่วนใหญ่เป็นคนที่อยู่ในวงการราชการในปัจจุบัน โอกาสพัฒนาสหกรณ์มีโอกาสน้อย เพราะแต่ละคนมีงานประจำ ทุ่มเทสหกรณ์น้อย โดยเฉพาะปัจจุบันรัฐบาลมีโครงการต่างๆ มากมาย โอกาสที่สหกรณ์จะรุ่งไม่มี คนที่จะเป็นประธาน หรือกรรมการได้ ต้องมีการผ่านหลักสูตร น่าจะดีขึ้น เพื่อจะได้มีความรู้ความเข้าใจ และสนใจในงานของสหกรณ์ แบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันตนไม่ค่อยจะเข้าใจความคิดของสมาชิกว่าเป็นอย่างไร ไม่ค่อยเลือกกรรมการจากผลการปฏิบัติงานในด้านสหกรณ์และไม่มีผลงานที่แสดงให้เห็น บางคนแทบไม่เคยเป็นสมาชิก แต่พอจะสมัครตำแหน่งในสหกรณ์ก็เพิ่งมาเป็นสมาชิกเลือกด้วยความจำใจ จำใจ หรือถูกชักจูง ครอบงำด้วยระบบราชการหรือไม่ สำหรับสมาชิกเองควรมีความรู้ ความเข้าใจระบบสหกรณ์ ถึงแม้ว่าสหกรณ์พยายามทำโครงการกรรมการพบสมาชิก ออกหน่วยเคลื่อนที่ไปยังจังหวัดต่างๆ ปีละไม่กี่ครั้ง เนื่องจากไม่มีงบประมาณที่จะสนับสนุนโครงการดังกล่าว

สำหรับด้านการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์กรรมการขนส่งทางบก จำกัด เป็นสหกรณ์ที่มีเงินเหลือ แต่สหกรณ์ยังส่งเสริมให้สมาชิกออมไม่เกิน ๑๐% ของเงินเดือน ถึงแม้จะมีเงินเหลือแต่ยังไม่สามารถนำเงินออมไปลงทุนในลักษณะที่มีความเสี่ยง เพื่อให้ได้ผลตอบแทนเงินปันผลตามความต้องการของสมาชิก เพราะการออมเป็นหัวใจของสหกรณ์ ออมวันนี้เพื่อไปใช้ในวันข้างหน้า เงินก็อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานทั่วไปไม่ได้หวือหวาเนื่องจากเล็งเห็นว่ากรรมการนั้นบริหารเงินของสมาชิก ต้องดูแลเรื่องการเงินให้ดี

สุดท้ายตนขอเสนอว่าผู้ที่จะเป็นประธาน กรรมการ หรือผู้บริหารสหกรณ์ ต้องผ่านหลักสูตร ก่อนที่จะทำหน้าที่ โดยเฉพาะผู้จัดการสหกรณ์อยากได้ผู้ที่มีความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ ซึ่งที่เป็นอยู่ ส่วนใหญ่เป็นอดีตข้าราชการบ้าง ผู้ที่ผ่านงานสหกรณ์บ้างแต่ยังไม่เป็นที่พึงประสงค์ของสหกรณ์มากนัก ส่วน หนึ่งอาจเป็นเพราะเงินเดือนค่าจ้างต่ำ

คุณธนกร คล่องใจ : เมื่อพูดถึงระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ให้เข้มแข็ง ต้องเริ่มจากการ สร้างวินัย เพิ่มความรู้ให้แก่สมาชิก เพราะถ้าสมาชิกมีความรู้ด้านสหกรณ์โดยแท้จริง ยึดตามหลักอุดมการณ์ และหลักการของสหกรณ์แล้ว จะทำให้สมาชิกทราบว่าถ้าจะกู้ยืมในวาระที่จำเป็นเท่านั้น และเรื่องการสร้าง วินัยทางการเงินควรปลูกฝังเยาวชนตั้งแต่เด็ก นอกจากนี้หากมีนายทุนเป็นผู้บริหารแอบแฝงในสหกรณ์ จะไม่ เต็มที่กับงานสหกรณ์ เพราะกลัวจะส่งผลกระทบต่อสถาบันของตัวเอง

อีกประเด็นหนึ่งหากรัฐมีนโยบายจัดตั้งธนาคารสหกรณ์และให้การสนับสนุนเต็มที่เกี่ยวกับระบบ สหกรณ์โดยไม่ใช่เป็นระบบธนาคาร ตนเชื่อมั่นว่าช่วยพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศได้ และสุดท้ายตน อยากให้มีโครงการสถาบันพัฒนาสหกรณ์ ซึ่งตนได้มีโอกาสเข้าอบรมที่กรมส่งเสริมสหกรณ์จัดโครงการนี้ขึ้นมา แต่โครงการจัดไปครั้งเดียวและไม่มีโครงการนี้อีกเลย ตนคิดว่าถ้ามีโครงการดีๆเช่นนี้ จะเป็นการสร้างองค์ ความรู้แก่คณะกรรมการนำไปพัฒนาสหกรณ์ พัฒนาศักยภาพ และสามารถยึดตามหลักการและอุดมการณ์ สหกรณ์และที่สำคัญอยู่ในระบบธรรมาภิบาลที่แท้จริง

คุณอัจฉรา ศรีสุข : สหกรณ์เครดิตยูเนียนไทยฮอนด้า จำกัด มีทุนเรือนหุ้น ๘๐๐ ล้านบาท มีสินทรัพย์ ๑,๘๐๐ ล้านบาทเศษ ด้วยในระยะเวลา ๕-๖ ปี สหกรณ์มีสินทรัพย์เพิ่มขึ้นเพราะสหกรณ์มี โครงการปลดปล่อยหนี้สิน ซึ่งเป็นนวัตกรรมอย่างหนึ่งเพื่อจับมือเพื่อนเดินไปด้วยกัน หลักคิดที่สำคัญคือ เอา จุดแข็งขององค์กรเข้ามาวางแผนด้านการเงินให้กับเพื่อนๆ คณะกรรมการได้มีการวางแผนชำระหนี้ เป็น ๒ กลุ่ม คือ ๓๐% หักจากเงินเดือน และ ๗๐ % หักจากโบนัส

โครงการจัดใช้หนี้ ใช้เวลา ๑๒.๕ ปีเท่านั้น สหกรณ์สามารถจับมือเพื่อนไปด้วยกัน ริเริ่มโดย กรรมการและฝ่ายผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ และผู้สนับสนุนฝ่ายจัดการที่มีความเข้มแข็ง สมาชิกสหกรณ์มี ลักษณะระงับคว่ำ ผู้มีรายได้น้อยฐานจะกว้าง สมาชิกกลุ่มหนึ่งยังประสบปัญหา ปีที่ผ่านมาได้มีการรวมหนี้ refinace ของสมาชิกที่ต้องการเสริมความเข้มแข็ง โดยเราใช้เครดิตบูโรเข้ามาช่วยเป็นเข็มทิศ และอาจารย์ ที่มีความรู้ด้านนี้มาให้ความรู้ ให้คำแนะนำ เข้ามาเผยแพร่กับโครงการหญิงชายใจกล้า เผชิญหน้า เผชิญหนี้ และทางสหกรณ์เคยเข้าสู่ศาล กระบวนการทวงหนี้ทั้ง ๗ ขั้นตอน บางขั้นตอนศาลเรียกตัวไปทั้งที่หมดอายุ ความแล้ว ที่มาของการเป็นหนี้มีหลากหลาย แต่ในบางเรื่องสมาชิกได้เปรียบ มีอำนาจต่อรอง เช่น เงินที่ สหกรณ์ได้รับมาจากการกู้ สมาชิกต้องนำฝากที่สหกรณ์ในกรณีที่เราเจราหาหนี้ไม่จบ ซึ่งสหกรณ์สามารถต่อรองได้ มากถึง ๖๕ % ถ้าหากสหกรณ์ของท่านหรือสหกรณ์เครือข่ายเกิดปัญหา สหกรณ์เครดิตยูเนียนไทยฮอนด้า จำกัด พร้อมเป็นสะพานนำโครงการดังกล่าวเผยแพร่กระบวนการ ๗ ขั้นตอน ตั้งแต่ทวงถาม ติดตาม ไปจนถึง ขั้นตอนสุดท้าย มีขั้นตอนที่เราสามารถช่วยเหลือสมาชิก ทางสหกรณ์ได้จัดโครงการเครดิตบูโร เพื่อเป็นตัว ยับยั้งตัวสมาชิกที่ทำโดยพลการ จะได้มีเครื่องมือชีวิตได้ ซึ่งตอนนี้ตนมองว่าเศรษฐกิจของเรากำลังป่วย การ ครอบงำของเราตั้งแต่เยาวชนจนถึงสถาบันครอบครัวที่เป็นสมาชิกสหกรณ์กำลังติดขัดช่วยในเรื่องเศรษฐกิจ เรา เดินตลาดไม่เป็น ต้องเดินห้างสรรพสินค้า ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต ซึ่งบางคนมีบัตรหลายใบ รวมหนี้แล้วเยอะ

มาก ตนอยากให้สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ช่วยวิเคราะห์เรื่องการเงิน และอยากจะติสถาบันการเงินที่ฉวยโอกาสทางนี้ด้วย

ในส่วนการเมืองภายในของสหกรณ์ จากที่เคยทำหน้าที่ฝ่ายตรวจสอบ ความอิสระทางด้านการตรวจสอบไม่สอดคล้องกับ พ.ร.บ.ที่ประกาศ เช่น ความอิสระและความรับผิดชอบต่างๆ ประเพณีสืบสานจะให้การตัดสินใจโดยคณะกรรมการบริหารมากกว่า ตนคิดว่าจะทำอย่างไรที่ตัวองค์กรสหกรณ์ให้ความสำคัญกับผู้ตรวจสอบเหมือนกับ พ.ร.บ.ที่รับผิดชอบต่อตรวจสอบกิจการสหกรณ์

สำหรับในส่วนของสหกรณ์เครดิตยูเนียน ความรู้สึกที่ได้รับเชิญมาประชุมในด้านการเงินสหกรณ์ ออมทรัพย์ ถามว่าเครดิตยูเนียนอยู่ที่ไหน เกิดขึ้นมาจากความเดือดร้อนของกลุ่มชนกลุ่มเดียวกันที่รวมกันสร้างสหกรณ์ขึ้นมา ดูแลกันด้วยความเสียสละ โดยไม่มีสิ่งตอบแทน เป็นจิตอาสา เต็มใจเป็นน่องสุด สหกรณ์ประเภทที่ ๗ เป็นความภาคภูมิใจที่เครดิตยูเนียนเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่สะสมทรัพย์ ช่วยเหลือกันและกัน มีพื้นที่ของตนเอง ถึงแม้จะมีกรณีศึกษาสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด ถือเป็นโอกาสให้ได้รับรางวัล วางกำหนดกฎเกณฑ์ เราจะเดินไปข้างหน้าอย่างไร เป็นจุดหนึ่งที่คุณพรพิมล พงษ์บริบูรณ์ ได้ตั้งโจทย์ว่าเมื่อไหร่ที่สหกรณ์มีโอกาสล้มได้จะทำอย่างไร ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่เนื่องจากสหกรณ์เครดิตยูเนียนไทยฮอนด้าเป็นภาคเอกชนเช่นกัน

คุณสมชาย วัฒนจิตต์: ตนรับผิดชอบในตำแหน่งผู้ตรวจสอบกิจการ มีหน้าที่ตรวจสอบเกี่ยวกับงบประมาณค่าใช้จ่าย โครงสร้างเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเปลี่ยนตำแหน่งบ่อยๆ ที่มีปัญหามากที่สุดของสหกรณ์คือเรื่องการเกษียณอายุก่อนกำหนด สมาชิกขาดวินัยทางการเงิน ไม่จ่ายเงินกู้แก่สหกรณ์ เอาความเดือดร้อนตนเองเป็นที่ตั้ง สำหรับเรื่องการเงินอื่นๆไม่มีปัญหา เงินส่วนเหลือได้มีการช่วยสหกรณ์กลุ่มเล็กๆมากู้เงินสหกรณ์ซึ่งอยู่ในกรอบการดำเนินงานของสหกรณ์

คุณสุวิทย์ พยัคฆ์กุล : การที่จะให้สหกรณ์ออมทรัพย์เข้าระบบธนาคารตนไม่เห็นด้วย เราคิดที่สมาชิก ไม่ได้คิดที่เงิน ถ้าเป็นธนาคาร กระทรวงการคลังต้องเข้ามาควบคุมแน่นอน เพราะฉะนั้นเราในฐานะกรรมการดำเนินงาน และผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ต้องจัดระเบียบสหกรณ์ให้ดี

นายแพทย์ชัชวาล ก่อสกุล : สถาบันการเงินไม่ใช่คู่แข่ง แต่เราต้องเอามาสร้างประโยชน์กับเรา อย่างที่ดร.วีระ วงศ์สรรค์ กล่าวถึง ชุมชนเปรียบเสมือนสหกรณ์ของเรา เปรียบเสมือนเราเป็นสมาชิก และสมาชิกไม่จำเป็นต้องฝากทั้งหมดไว้ที่สหกรณ์ อาจฝากที่ธนาคารบ้าง ไปซื้อหุ้นหรือประกันชีวิต โดยที่เราไม่ต้องเอาเงินทั้งหมดไปไว้ที่ไหน และให้ใครมาบริหาร ทำแบบนั้นได้โดยที่เราไม่รู้เรื่องอะไรเลย เพราะแบบนั้นที่ทำให้ระบบมันล้ม จริงๆแล้วถ้าตัวสมาชิกมีความรู้ด้วยตัวเอง เอาไว้ที่สหกรณ์มีประโยชน์ สหกรณ์มันคง ไว้ที่สหกรณ์ มีสวัสดิการ ถ้าวันหนึ่งธนาคารหรือผู้กู้ขายให้ดอกเบี้ยสูง ท่านต้องเจียดเงินสูงไปไว้ เงินส่วนหนึ่งซื้อประกันชีวิต ต้องรู้จักวางแผน นี่คือความรู้ ตัวสหกรณ์เช่นกันต้องมีองค์ความรู้ในการบริหารการเงิน ท่านบริหารสภาพคล่องอย่างไร ท่านเอาเงินกู้ตัวสัญญาใช้เงิน ๙๐ วัน เพื่อปล่อยกู้ ๓๐๐ งวด ท่านคิดว่าความเสี่ยงคืออะไร ถ้าเปลี่ยนดอกเบี้ยเงินกู้ จาก ๔ บาท เป็น ๖ บาท จะทำอย่างไร ต้นทุนสูง เพราะฉะนั้นถ้าเราวิเคราะห์ถูก ทุนสั้นเราผ่อนสั้น ทุนยาวผ่อนยาว เพื่อให้เกิดความสมดุลกันแล้วมีการสร้างสภาพคล่อง บริหารจัดการการเงินไม่ได้อยู่ที่ว่าจบริขาชีพอะไร ทำงานอะไรก็ได้ เงินเดือนมากน้อยเท่าไรก็ได้ มันไม่ได้อยู่ที่รายได้ แต่อยู่ที่การออม เคยไปสอนนักเรียนว่าคนรวยกับคนจนต่างกันบาทเดียวเอง ถ้าทำได้ ๑๐๐ ใช้ ๙๙ คุณมีวัน

รวบ แต่ถ้าจ่าย ๑๐๑ บาท คุณจะหมดหนทางรวบ เพราะองค์ความรู้เป็นสิ่งสำคัญ เราอย่าไปหวังอยากให้ทุก สหกรณ์เหมือนกัน เพราะการจะให้ทุกคนเหมือนกันเป็นไปไม่ได้ แต่เราสามารถเอาทุกคนมาใส่ชุดเหมือนกันได้ ใช้กฎระเบียบ มาตรฐาน เหมือนกันได้ แล้วใส่องค์ความรู้ไปในทิศทางเดียวกันได้ ไม่จำเป็นต้องมาเหมือนกัน ทุกคน ตนวว่าอันนี้สำคัญ สมมติจะทำเรื่องความมั่นคงทางการเงิน เราสามารถเอาวิชาของคณะกรรมการทาง การเงินมาให้ความรู้ สร้างมาตรฐาน ทำให้การกู้ของประเทศมีมาตรฐานรู้ว่าอะไรเสี่ยง อะไรไม่เสี่ยง การกู้ของ สมาชิกจะมากแค่ไหนก็ตาม แต่มันมีลิมิตในตนเอง ส่วนในการแก้ปัญหา คนที่มีปัญหาต้องช่วยแก้ปัญหา เช่น กรณีสหกรณ์มีสมาชิกประมาณ ๒๐ ราย ที่เป็นลูกหนี้ของเจ้าหนี้ในระบบ ต้องสร้างสมาชิกเหล่านั้นให้มีวินัย ทางการเงิน ภายใน ๒ ปี สามารถกลับตัวได้และไม่ถูกไล่ออกจากราชการ และเจ้าหนี้ในระบบเราจะไม่ให้เงิน กับเขาแต่จะเรียกเจ้าหนี้มาประนอมหนี้ จ่ายตรง และจัดระเบียบให้ สมาชิกแบบนี้ที่เราช่วย เขาจะรู้ว่า ความสำคัญของสหกรณ์มีความสำคัญอย่างไรกับตัวสหกรณ์ โอกาสที่สมาชิกจะทำอีกมีบ้างแต่ว่าน้อยมาก เพราะว่าชีวิตรอดได้เพราะสหกรณ์ช่วยไว้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท: พอพูดถึงตรงนี้ทำให้เห็นอัตลักษณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีความ แตกต่างจากสถาบันการเงินอื่น ต่อไปขอเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ อ.วรเทพ ไททยาวิโรจน์ มองระบบสหกรณ์ออม ทรัพย์ที่ควรจะเป็นอย่างไร

อ.วรเทพ ไททยาวิโรจน์: จากที่ฟังแล้ว ส่วนใหญ่เราจะมองประเด็นว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ของเรา ควรจะดำเนินมิติทางการเงินอย่างไร เรายังไม่ได้พูดถึงว่าเงินในขบวนการสหกรณ์ควรจะเป็นอย่างไร

๑. ตนมักจะถามอยู่เสมอ สหกรณ์ออมทรัพย์เราไม่เคยให้สมาชิกรู้จักตัวตนของตนเอง ตัวตนของ สมาชิกและตัวตนของสถาบันสหกรณ์ สมมติท่านเดินไปถามสมาชิกว่าคุณอยู่ในฐานะอะไรของสหกรณ์ คุณ เป็นอะไรในสหกรณ์ ถ้าตอบว่าเป็นเจ้าของ จะต้องถามกลับว่าคุณทราบไหมว่าสหกรณ์มีทุนดำเนินงานเท่าไร มีหนี้รวม มีเงินฝากจากสมาชิกรวมทั้งหมดเท่าไร นี่คือลักษณะที่บกพร่องของสหกรณ์และสมาชิก

๒. ต้องตระหนักเสมอว่า สหกรณ์เป็นระบบการเงินปิด เราไม่เปิดกว้างทั่วไป เงินที่หมุนเวียนใน สหกรณ์จึงเป็นเงินที่อยู่ในแวดวงสหกรณ์ ซึ่งจำเป็นและมีความสำคัญ ต้องสร้างทุนของตนเองขึ้นมาให้ แข็งแรงได้ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปี ๒๕๓๙ ปรากฏการณ์ต้มยำกุ้ง สหกรณ์ไม่ได้กระทบมากนัก เพราะเราใช้ ทุนดำเนินงานภายใน ถ้าสหกรณ์ใช้เงินภายนอกจะกระทบกระเทือนแน่นอน ขณะนั้นตนได้ข่าวว่ามีสถาบัน การเงินอย่างน้อย ๑๐ แห่ง ที่ไม่สามารถชำระหนี้ วงเงินที่ใช้ทั้งหมดประมาณ ๒-๓ แสนล้านบาท ใน ๑๐ แห่งที่มีปัญหาประมาณ ๑ หมื่นล้านบาท ถามว่าเยอะไหม สำหรับระบบการเงินไทยถือว่าไม่เยอะ แต่ถามว่า ปริมาณเงินในความรู้สึกสหกรณ์ถือว่าเยอะ

๓. เราชอบพูดมีอยู่ ๒ คำ ที่ผมมักเน้นเสมอว่าเราต้องทำความเข้าใจคำว่า roll over กับ refinance เรามักไม่รู้จักรoll over หมายถึงว่า ถ้ากู้เงิน ๑ ล้านบาท ใช้ไป ๒ แสนบาท เหลือ ๘ แสนบาท และ กู้เงินใหม่ ๑ ล้านบาท เรียกว่า roll over ส่วน refinance จะช่วยให้เกิดคุณประโยชน์แก่ผู้กู้เพื่อผู้กู้ยืนอยู่ได้ เช่น เป็นหนี้ ๑ ล้านบาท แล้วผ่อนใช้ ๒ แสนบาท เหลือ refinance ๘ แสนบาท ถ้าเงิน ๑ ล้านบาทผ่อน ๑๐๐ งวด ต้องชำระเงินต้น ๑๐,๐๐๐ บาททุกเดือน ถ้า refinance ๘ แสน จากที่เดือนล่าสุดจ่าย ๑๐,๐๐๐ บาท เดือนต่อไปเหลือ ๘,๐๐๐ บาท จะทำให้ได้รับเงินคืน ๒,๐๐๐ บาท นี่คือจุดประสงค์ของ refinance ตน มักผลักดันทุกสหกรณ์แก้ระเบียบเงินกู้ของสหกรณ์ ตนไม่กังวลที่จะกู้วนซ้ำ แต่ต้องกู้วนซ้ำในทิศทางที่เป็น คุณประโยชน์กับผู้กู้ก็คือ refinance ไม่ใช่ roll over เช่น กู้ ๑ ล้านบาท จ่ายไปแล้ว ๒ แสนบาท เหลือ ๘ แสนบาท ให้กู้แค่ ๘ แสน ได้กลับมา ๑ แสน อย่างน้อยจะได้ ๑ แสนบาทกลับมาช่วยสมาชิก จะเห็นได้ว่าหุ้น

จะโตขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่หนี้จะลดลง ตนอยากเชิญชวนพวกเราคำนึงถึงเรื่องเหล่านี้เป็นสำคัญ อีกอย่างคือ เรื่องการให้สมาชิกกู้ ตนไม่กังวลให้สมาชิกกู้ แต่ที่กังวลคือคุณภาพในการพิจารณาเงินกู้ของคณะกรรมการ เงินกู้ ตนเห็นเสมอคณะกรรมการเงินกู้ของสหกรณ์หลายแห่ง ผู้กู้เขียนว่าขอเงิน ๑ ล้านบาท วัตถุประสงค์ในการขอเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย ตนถามเจ้าหน้าที่เงินกู้ว่าเป็นค่าใช้จ่ายนำไปทำอะไรทำไมไปเสนอกรรมการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตอบว่า เป็นสิทธิของสมาชิก มีสิทธิกู้ คุณสมบัติครบ อย่างนี้มันไม่ได้ เราไม่ได้สนใจว่าจะให้เงินกู้เท่าไร แต่เราสนใจว่าเงินที่นำไปต้องเป็น productive in roll เราไม่ต้องการให้นำไปใช้ในทิศทางที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ หรือเอาเงินไปใช้ก่อให้เกิดประโยชน์แต่เกินความจำเป็น เช่น นำเงินไปซ่อมหลังคา จำเป็นต้องพิจารณาอย่างถ่องแท้

๔. เราอย่าไปยึดหรือพูดเสมอว่าเราเป็นสหกรณ์แล้วทำอะไรไม่ได้ เพชรดีไม่ได้อยู่ที่เม็ดใหญ่หรือเล็ก มันอยู่ที่น้ำ คุณภาพ ถ้าหากคุณภาพดี น้ำดี เพชรมีราคาของมันเป็นเอง อย่างไรก็ตามเราต้องพยายามพิทักษ์รักษาศักดิ์และสิทธิของวิธีการและหลักการสหกรณ์เอาไว้ ท่านบาทหลวงท่านหนึ่งบอกว่าระบบสหกรณ์มีคุณค่าเนื่องจากมีคุณสมบัติ ๒ ประการ คือ ๑. **มีวินัย** ด้านทางการเงิน ด้านเงิน ด้านรักษาทางการเงิน ด้านกฎเกณฑ์ ระเบียบ ช่วยเหลือ รักษาปรัชญาสหกรณ์ ๒. **ให้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์** บางที่เราละเลยลืมไป และมองข้ามในสิ่งเหล่านี้ สิ่งสำคัญและจำเป็นเราจะต้องพยายามให้สมาชิกของเราตระหนักถึงศักดิ์ศรีของตน เมื่อเป็นอย่างนั้นแล้วไม่กล้าละเมิดกฎเกณฑ์กติกาเพราะอายตนเองที่ทิ้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

๕. สุดท้ายเมื่อเราอยู่ในขบวนการสหกรณ์อย่างหนึ่งคือการช่วยเหลือกัน หลายคนคิดว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ช่วยสหกรณ์การเกษตรจะลำบากหรือไม่ นั่นเป็นเพราะว่าเราไม่เข้าใจธรรมชาติของสหกรณ์ แต่เราจะช่วยในทิศทางที่สามารถพุงตัวให้อยู่รอดได้ เช่น สอ.มศว.จก. ให้สหกรณ์การเกษตรประไพ จำกัด จ. อุดรธานี ๒๐ ล้านบาท และเพิ่มอีก ๔๐ ล้านบาท ที่ สอ.มศว.จำกัด กล้าที่เสี่ยงเพราะสหกรณ์การเกษตรประไพ จำกัด มีที่ดิน มีโรงสี มีเครื่องจักรกล มีรถไถ มีสินทรัพย์ ข้อสำคัญมีทุนดำเนินงาน ตนอยากเรียนสหกรณ์ ถ้าเราคำนึงระบบการเงินสหกรณ์ขอให้เรารักษาคุณภาพ ดังนี้

๑. สหกรณ์นั้นเป็นระบบการเงินเพราะฉะนั้นอย่าไปยุ่งกับคนนอก และคนนอกอย่าเข้ามายุ่งในสหกรณ์

๒. พยายามตระหนักอยู่เสมอว่าเงินในขบวนการสหกรณ์เป็นของสหกรณ์ เพราะฉะนั้นเราจะหมุนเวียน ช่วยเหลือกันในขบวนการสหกรณ์เท่านั้น และเราจะต้องพยายามสรรสร้างทุนดำเนินงานภายในสหกรณ์แต่ละสหกรณ์ให้เข้มแข็งให้ได้

๓. ตนไม่ห่วงหรือกังวลว่าเราจะปล่อยกู้สมาชิกอย่างไร สร้างเท่าไร จำนวนกี่รอบ ก็ครั้ง ไม่สำคัญ แต่สำคัญตั้งแต่ต้นทาง คณะกรรมการเงินกู้สามารถวางกฎเกณฑ์ กติกา หลักการในการกู้ให้เป็นระบบ และมีคุณภาพ ถ้าสามารถทำอย่างนั้นได้ เราไม่ต้องกลัวเงินกู้ตัวนั้นสามารถ return on investment ได้แน่นอน

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท: ขอบคุณ อ.วรเทพ ไททยาวิโรจน์ จะนำข้อมูลไปบูรณาการ และเรียนเชิญคุณสุรจิตต์ แก้วชิงดวง

คุณสุรจิตต์ แก้วชิงดวง : อันดับแรกเรื่องกฎหมายสหกรณ์ที่ผ่านครม.เมื่อเดือนที่ผ่านมา ๑๐ กว่าประเด็น มีประเด็นหนึ่งที่อาจช่วยสร้างความมั่นคงให้กับสหกรณ์ได้ก็คือ เรื่องคุณสมบัติของกรรมการกับผู้จัดการสหกรณ์ ในกฎหมายสหกรณ์ระบุว่าจะต้องมีคุณสมบัติตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด อย่างไรก็ตาม

ตามขั้นตอนการออกกฎหมายต้องใช้เวลาและมีขั้นตอนมาก อาจจะไม่ทันใน ๑ ปี และเป็นที่น่าทึ่งกันว่ากฎหมายเร่งด่วนและภารกิจเร่งด่วนทางรัฐบาลมีมาก ในระหว่างทางอาจมีการแก้ไข

เรื่องที่ ๒ เรื่องการให้เงินกู้สมาชิก และระเบียบวินัยทางการเงินของสมาชิกเป็นรากฐานความมั่นคงที่ต้องเริ่มสร้าง เมื่อเข้าตนได้ฟังข่าวจากสำนักข่าวแห่งหนึ่งว่า มีสหกรณ์ออมทรัพย์ครูแห่งหนึ่งปล่อยเงินกู้กับสมาชิกกลุ่มหนึ่งและสมาชิกกลุ่มนั้นเอาเงินไปซื้อหุ้นของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ที่กำลังมีปัญหาที่ อ.ว.ร.เทพ ไวกงวิโรจน์ ได้กล่าวไว้ เนื่องจากบริษัทนั้นออกตัวแลกเงินเพื่อไปลงทุนให้กับบริษัท พอครบสัญญาแล้วไม่สามารถจ่ายเงินให้กับเจ้าหนี้ได้ จึงอยากให้พวกเราระมัดระวังเรื่องวินัยทางการเงิน ถ้าเป็นคณะกรรมการเงินกู้ เป็นไปได้ต้องสอดส่องดูแลการให้เงินกู้นั้นต้องเพื่อความจำเป็นและมีประโยชน์ และห้ามกู้เพื่อเก็งกำไร

เรื่องที่ ๓ Prudential standard เนื่องจาก ชสอ. ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อปรับปรุงสิ่งต่างๆให้มีการพัฒนาขึ้นในช่วงที่กระทรวงการคลังกำลังมองว่าสหกรณ์ทั่วไปไม่มีมาตรฐานอะไรเลย ดังนั้นคณะกรรมการเลยคิดกันเรื่องมาตรฐานที่ต้องบอกให้กระทรวงการคลังรู้ว่าขณะนี้เราจะมี prudential standard ทางด้านการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นมา คณะทำงานคิดว่าถ้าที่จะใช้คำว่า prudential standard ตัวเลขที่ทำการศึกษหลายเรื่องในเชิงลึก และหลีกเลี่ยงที่จะใช้ค่าเฉลี่ยเพราะไม่สามารถตอบสนองโจทย์ได้ทุกตัว ซึ่งตรงนี้ฝากคนในขบวนการสหกรณ์ช่วยกันคิดว่ามันมีจุดอ่อน บกพร่องอย่างไร เช่น ด้านหนี้สินและทุนอยากเห็นมาตรฐานของสหกรณ์พึงเงินทุนภายในของตนเอง อยากเห็นเงินฝาก ๖๐-๗๐ % ของทุนดำเนินงานทั้งหมดมีทุนเรือนหุ้นประมาณ ๒๐-๓๐ % มีทุนสำรองมากกว่า ๑๐ % ของสินทรัพย์ทั้งหมด และสอดคล้องกับการศึกษาของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในเรื่อง CFSAWss สอดคล้องกับ prudential standard ของโลก ถ้าหากเทียบกับกระทรวงการคลังที่พูดอยู่เสมอว่า ถ้ามากำกับสหกรณ์จะกำหนดให้มีมาตรฐานเรื่องกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง ตนคิดว่ากองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงของสหกรณ์เหนือกว่าธนาคารเยอะมาก เพราะค่าว่ากองทุนหมายถึงทุนเรือนหุ้นบวกทุนสำรอง ของธนาคารกำหนด ๘.๕๐% ถ้าของสหกรณ์ตามมาตรฐานอย่างน้อย ๓๐-๔๐ % นี่คือมาตรฐานด้านหนี้สินและทุน ส่วนมาตรฐานด้านสินทรัพย์อยากให้เงินทั้งหมดหมุนเวียนอยู่ในสมาชิกและสหกรณ์อื่น ๗๐-๘๐ % ถ้าเหลือจากตรงนั้นเพื่อบริหารสภาพคล่องแล้ว เราอยากเห็นสภาพคล่องประมาณ ๒๐% แยกเป็นสินทรัพย์สภาพคล่องเพื่อรองรับการถอนเงินฝาก ต้องมากกว่า ๓% ซึ่งถ้าเป็นธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง ๖% ซึ่งใน ๓% ที่ตนกล่าวอ้างมาจากการศึกษาค้นคว้าในช่วงรับราชการ นี่เป็นภาพรวมๆของ prudential standard ทั้งหมด แล้วได้นำประเด็นนี้ไปทดสอบกับ ๑,๓๐๐ สหกรณ์ เราพบว่ามีสหกรณ์อยู่ประมาณ ๒๐% ที่อยู่ในเกรดดี อีกประมาณ ๕๐% อยู่ในระดับพอใช้ และ ๓๐% ต้องปรับปรุง และคิดว่าเมื่องานสมบูรณ์แล้วทาง ชสอ.จะนำมาเผยแพร่

เรื่องสุดท้ายเรื่องความเสี่ยง กระทรวงการคลังพูดอยู่เสมอว่า สหกรณ์เวลาบริหารเงินจะต้องคำนึงถึงความเสี่ยงกัน ด้วยความเคารพ แต่พวกเราส่วนหนึ่งก็มักพูดว่าสหกรณ์หัก ๓% ที่จ่ายได้ แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้เรื่องเหล่านี้เป็นมาตรฐาน ทางคณะกรรมการได้ออกแบบประเมินความเสี่ยงขึ้นมา ยกตัวอย่างการออกแบบประเมินความเสี่ยงว่าด้วยเงินให้กู้กับสมาชิกเราจะมีตัววัดตัวหนึ่ง เช่น ท่านให้ความสำคัญและมีการศึกษาถึงสมาชิกกลุ่มกู้วันเช้าหรือไม่ ถ้าสหกรณ์ใดมีก็ถือว่าท่านได้คำนึงถึงความเสี่ยงของกลุ่มกู้วันเช้าแล้ว เพราะฉะนั้นต้องไปนิยามว่ากลุ่มกู้วันเช้าคืออะไร ความเสี่ยงที่คิดไว้มี ๕ ด้าน ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้กำกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ซึ่งจะออกแบบประเมินตรงนี้เพื่อให้สหกรณ์ประเมินตนเองได้

นพ.กิตตินันท์ ไทยศรีวงศ์: สำหรับสภรณ์ของตนเป็นแบบ conservative มองทุนเรือนหุ้นเป็นหลัก ไม่ได้มองเงินฝากมากมาย จริงๆ แล้วบางคนก็บอกเป็นภาระค่าใช้จ่าย ระยะเวลามองเป็นเงินออม ไม่ได้มองเป็นภาระค่าใช้จ่าย ได้กำไรเท่าไรแบ่งปันกัน โดยที่ไม่ได้มีการตั้งกฎเกณฑ์เรื่องเงินปันผลว่าเป็นเท่าไร

คุณสุรจิตต์ แก้วชิงดวง : ตอนที่คิดมาตรฐานก็คิดถึงประเด็นเรื่องของทุนเรือนหุ้น ถ้ามีมากจะช่วยสร้างความเข้มแข็ง แต่ถ้ามีมากเกินไปในมุมมองความเจริญเติบโตมันจะสู้กันไม่ค่อยได้ เราพบว่าสภรณ์ที่มีเงินฝากตามโครงสร้างสามารถจัดสวัสดิการต่างๆ ได้มาก แต่อย่างไรก็ตามในแต่ละอัตราส่วนมีคะแนนเป็น ๑-๘ ถ้ามีทุนเรือนหุ้นเกิน ๓๐ % คะแนนจะไม่ต่ำกว่า ๕ คะแนน ซึ่งบางตัวต้องมาดูสถานการณ์บ้านเรา ถ้าอ้างอิงของต่างประเทศหมดเลยก็ไม่ใช่ว่า ต้องดูบริบทพื้นที่ด้วย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท: จะนำข้อมูลที่ได้มาสรุปว่าระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร ซึ่งที่ประชุมได้พูดถึงเรื่องการมองสหกรณ์ระบบออมทรัพย์ที่ควรจะเป็นอัตลักษณ์ของเราต้องขึ้นต้นด้วยปณิธานร่วม อุดมการณ์ร่วม สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ได้ทำวิจัยให้กับ ชสอ. เรื่องข้อเสนอการพัฒนาไปสู่ระบบการเงินพึ่งพาตนเองหรือเรียกว่า SHO₅ System ย่อมาจาก Self-help organization system ซึ่งชี้ว่าระบบการเงินสหกรณ์ที่พึงประสงค์ ๔ ประการ ได้แก่ ๑) มีประสิทธิภาพ ๒) มั่นคง ๓) มีเสถียรภาพ ๔) บริการที่เป็นธรรม ๕) มีการดำเนินงานที่เป็นมาตรฐาน (Prudential Standard) ซึ่งเป็นเรื่องค่อนข้างยากที่จะทำให้ ๑,๔๐๐ ของสหกรณ์ออมทรัพย์และ ๘๐๐ ของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเข้าสู่มาตรฐาน ซึ่งนับว่ายังโชคดีที่เรา ยังอยู่ภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่มีพี่เลี้ยงเป็นกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยมาช่วยกระทรวงเกษตรฯ เพราะเรายังอยู่ในกรอบของการเป็นสถาบันการเงินของภาคประชาชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพึ่งพากัน ถ้าเราเอามาตรฐานสากลดังเช่นระบบการเงินของธนาคารพาณิชย์มาใช้ ต้นทุนค่าใช้จ่ายต้องสูงอย่างแน่นอนเพราะต้องใช้เกณฑ์การบริหารความเสี่ยงของสถาบันการเงินที่เป็นระบบเปิด ที่ต้องระมัดระวังมิให้เกิดความเสี่ยงต่อส่วนรวมซึ่งสมาชิกรายย่อยจะไม่ได้ประโยชน์

ตนคิดว่าที่ประชุมวันนี้เราได้ข้อสรุปสำหรับระบบการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ควรจะเป็นซึ่งจะนำไปเรียบเรียง และเวทีแบบนี้จะมีเรื่อยๆและทุกคนร่วมมือกันเป็นพลังและบันทึกเป็นประวัติศาสตร์พึ่งพาและร่วมมือกัน

คุณนันทมิตร นันทะเสน ขอเพิ่มเติมว่า ตนขอฝากว่าเวลาจะเปลี่ยนหลักเกณฑ์ กฎระเบียบ กฎหมาย ให้ดูบริบทด้วย สำหรับมาตรฐานตนเห็นด้วยจะได้เป็นมาตรฐานทั่วประเทศ สำหรับเรื่องการประกวดสหกรณ์นั้นตนอยากให้ยกเลิก เพราะมันล้มเหลวตลอด ที่ไหนดีควรยกย่องเป็นกรณีศึกษา ที่ไหนไม่ดีต้องประคับประคอง เพราะเรามี พ.ร.บ.สหกรณ์ ทำอย่างไรให้สมาชิก ฟัน้องเราได้รับรู้ เรามีข้อบังคับทุกอย่างถูกต้องตามระเบียบ เราไม่รับใช้การเมือง แต่เราต้องเอาการเมืองมารับใช้เรา

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท: กล่าวขอบคุณผู้เข้าประชุมและท่านผู้ทรงคุณวุฒิและกล่าวปิดการประชุมพร้อมเชิญรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน

ปิดประชุมเวลา ๑๒.๓๐. น.